

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA FILOZOFIJA V LETU 2021

Poročilo DPK SM za filozofijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov.....	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih.....	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah.....	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021.....	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih.....	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov	21
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	22
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori.....	23
5.1	Zunanje ocenjevanje	23
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene.....	23
6	Povzetek	24
6.1	Ocena uspeha kandidatov	24
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol.....	24
6.3	Druge ugotovitve	25

Avtorja:

Marko Štempihar, glavni ocenjevalec za filozofijo

dr. Tomaž Grušovnik, predsednik DPK SM za filozofijo

Poročilo je potrdila DPK SM za filozofijo na svoji 11. redni seji 27. 09. 2021.

Ljubljana, september 2021

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in poklicnih maturantov). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno maturo (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo) in
- **ostali SM**, to so:
 - kandidati z maturitetnim tečajem,
 - 21-letniki,
 - odrasli,
 - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
 - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
 - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
 - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

Okrajšava: kandidati PM.

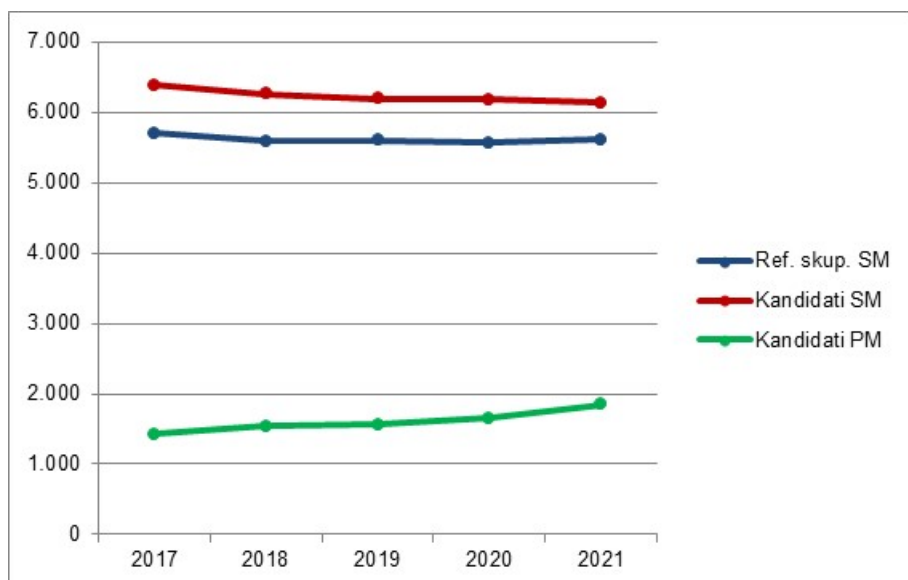
1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2017 do 2021. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2017	5.699	6.379	1.429
2018	5.589	6.255	1.544
2019	5.600	6.185	1.560
2020	5.560	6.173	1.657
2021	5.615	6.134	1.846

Slika 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

Vir: Državni izpitni center 2021

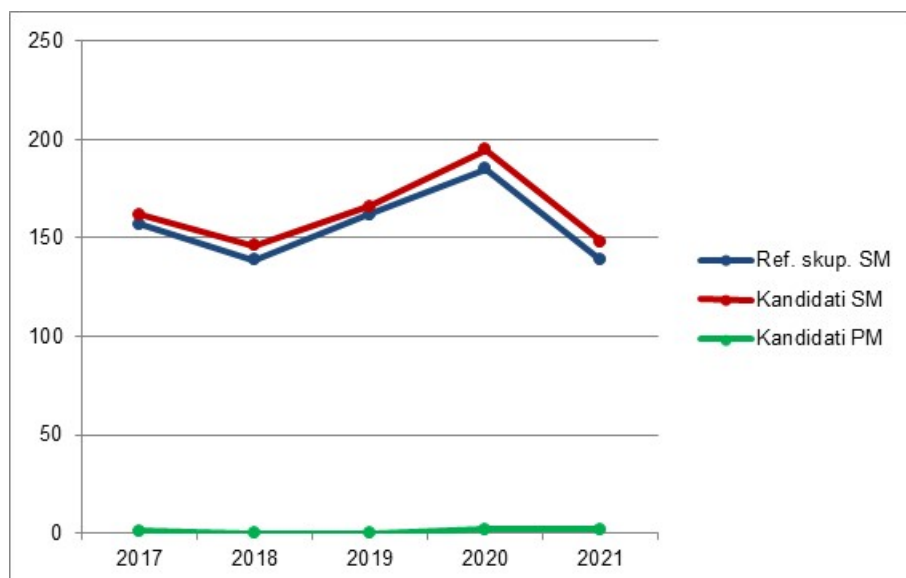
1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali filozofijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2017 do 2021. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2017	157	162	1
2018	139	146	0
2019	162	166	0
2020	185	195	2
2021	139	148	2

Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

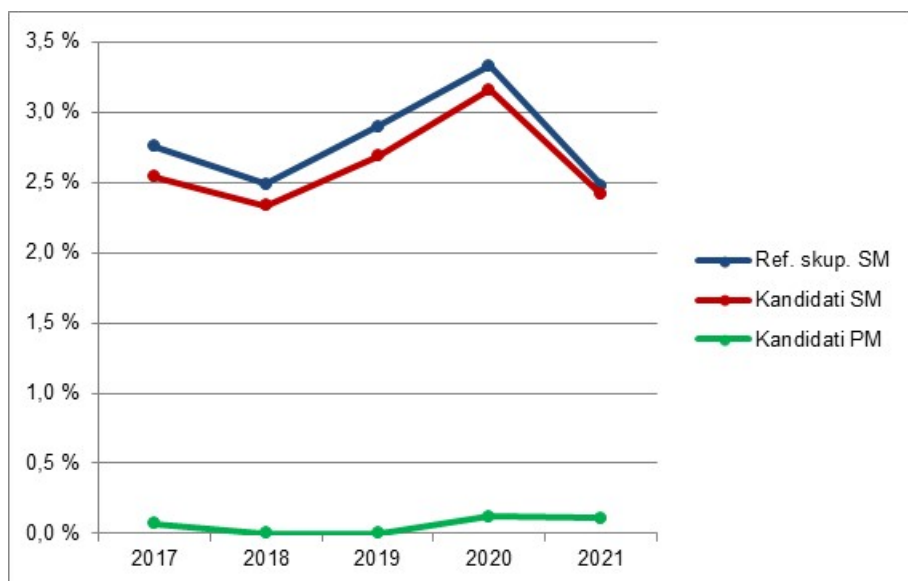
Vir: Državni izpitni center 2021

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali filozofijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2017 do 2021 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2017	2,8 %	2,5 %	0,1 %
2018	2,5 %	2,3 %	0,0 %
2019	2,9 %	2,7 %	0,0 %
2020	3,3 %	3,2 %	0,1 %
2021	2,5 %	2,4 %	0,1 %

Slika 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2017–2021

Vir: Državni izpitni center 2021

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

	Število	Delež
Splošna gimnazija	116	77,3 %
Klasična gimnazija	15	10,0 %
Gimnazija	131	87,3 %
Tehniška gimnazija	0	0,0 %
Ekonomska gimnazija	0	0,0 %
Umetniška gimnazija	8	5,3 %
Strokovna gimnazija	8	5,3 %
Ref. skup. SM	139	92,7 %
Ostali SM	9	6,0 %
Kandidati SM	148	98,7 %
Kandidati PM	2	1,3 %

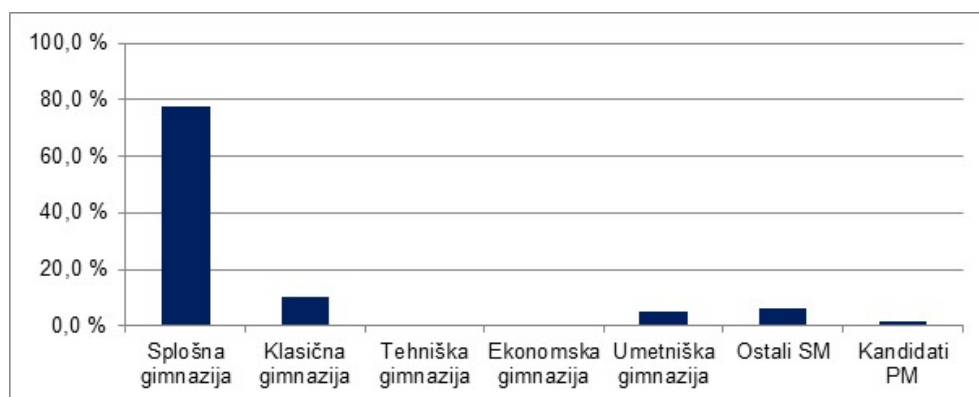
gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

Vir: Državni izpitni center 2021

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2021 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

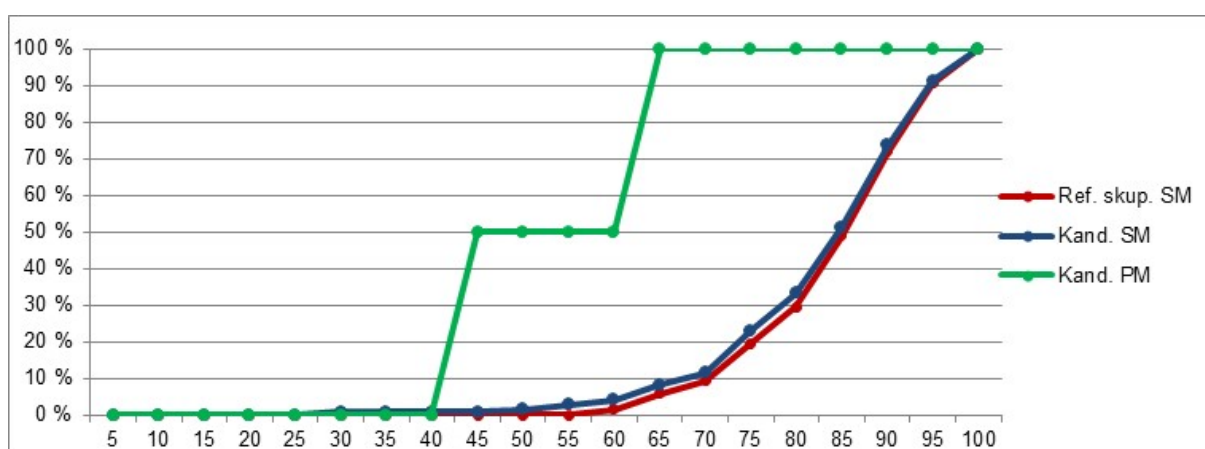
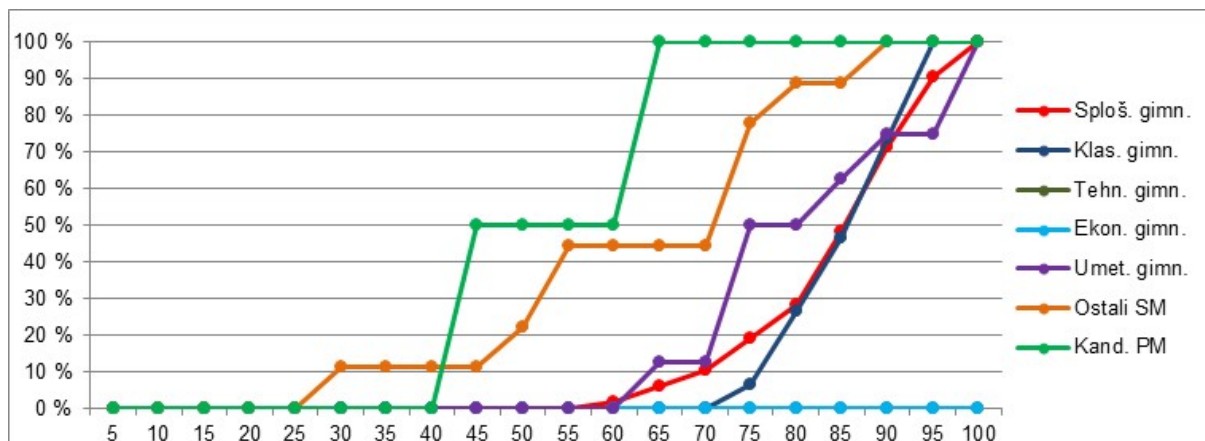
Preglednica 2.1.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16-20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
31-35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36-40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
46-50	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
51-55	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
56-60	2	0	2	0	0	0	0	2	2	0	0
61-65	5	0	5	0	0	1	1	6	6	0	1
66-70	5	0	5	0	0	0	0	5	5	0	0
71-75	10	1	11	0	0	3	3	14	17	3	0
76-80	11	3	14	0	0	0	0	14	15	1	0
81-85	23	3	26	0	0	1	1	27	27	0	0
86-90	27	4	31	0	0	1	1	32	33	1	0
91-95	22	4	26	0	0	0	0	26	26	0	0
96-100	11	0	11	0	0	2	2	13	13	0	0
SKUPAJ	116	15	131	0	0	8	8	139	148	9	2

Preglednica 2.1.2: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
15	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
20	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
25	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
30	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	11 %	0 %
35	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	11 %	0 %
40	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	11 %	0 %
45	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	11 %	50 %
50	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	22 %	50 %
55	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	3 %	44 %	50 %
60	2 %	0 %	2 %	-	-	0 %	0 %	1 %	4 %	44 %	50 %
65	6 %	0 %	5 %	-	-	13 %	13 %	6 %	8 %	44 %	100 %
70	10 %	0 %	9 %	-	-	13 %	13 %	9 %	11 %	44 %	100 %
75	19 %	7 %	18 %	-	-	50 %	50 %	19 %	23 %	78 %	100 %
80	28 %	27 %	28 %	-	-	50 %	50 %	29 %	33 %	89 %	100 %
85	48 %	47 %	48 %	-	-	63 %	63 %	49 %	51 %	89 %	100 %
90	72 %	73 %	72 %	-	-	75 %	75 %	72 %	74 %	100 %	100 %
95	91 %	100 %	92 %	-	-	75 %	75 %	91 %	91 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Vir: Državni izpitni center 2021

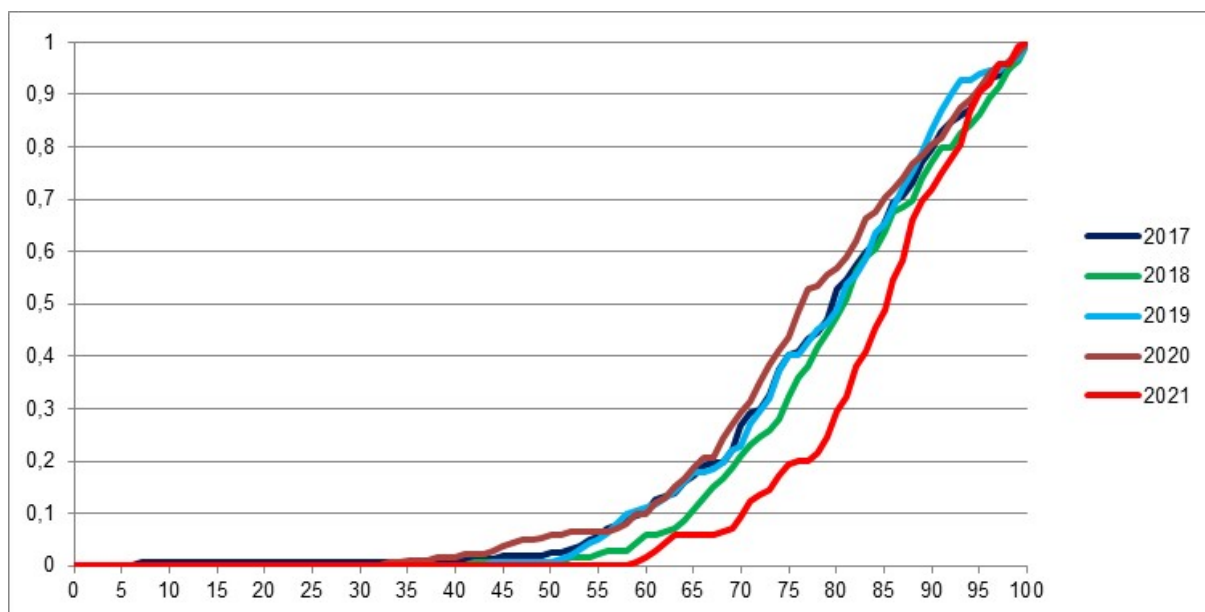
2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2017 do 2021, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2017	50	62	74	87
2018	50	62	74	88
2019	50	62	74	87
2020	49	61	73	86
2021	50	62	74	87

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center 2021

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2021 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

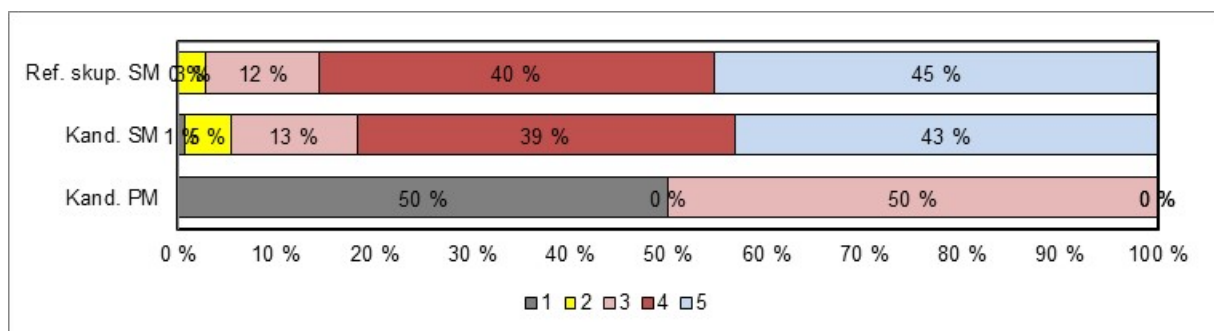
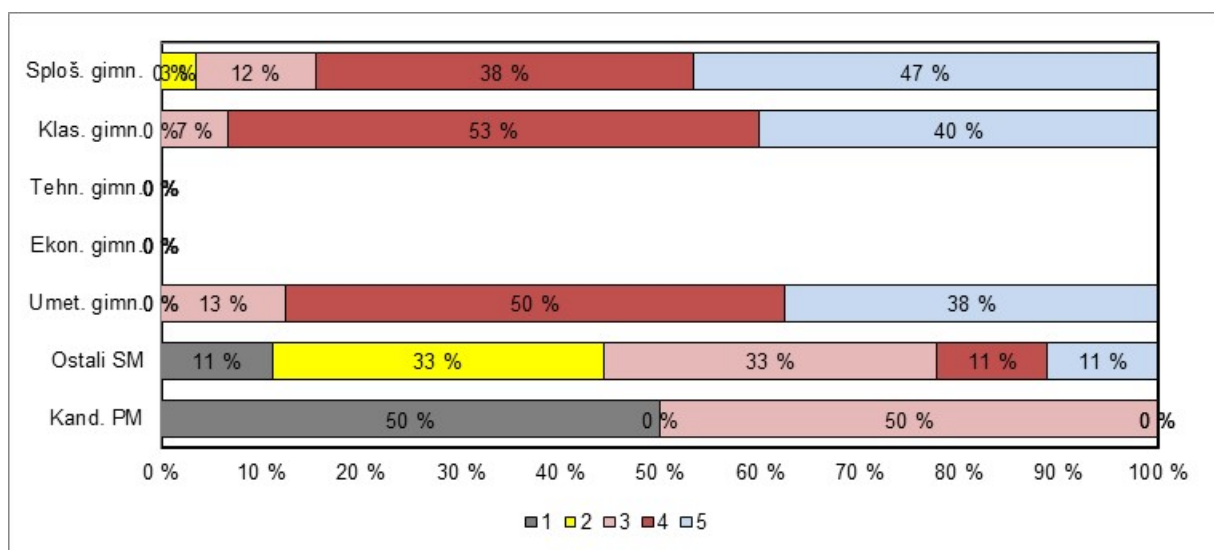
Preglednica 2.3.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
2	4	0	4	0	0	0	0	4	7	3	0
3	14	1	15	0	0	1	1	16	19	3	1
4	44	8	52	0	0	4	4	56	57	1	0
5	54	6	60	0	0	3	3	63	64	1	0
Uspešni	116	15	131	0	0	8	8	139	147	8	1
Skupaj	116	15	131	0	0	8	8	139	148	9	2

Preglednica 2.3.2: Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	11 %	50 %
2	3 %	0 %	3 %	-	-	0 %	0 %	3 %	5 %	33 %	0 %
3	12 %	7 %	11 %	-	-	13 %	13 %	12 %	13 %	33 %	50 %
4	38 %	53 %	40 %	-	-	50 %	50 %	40 %	39 %	11 %	0 %
5	47 %	40 %	46 %	-	-	38 %	38 %	45 %	43 %	11 %	0 %
Uspešni	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	99 %	89 %	50 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Vir: Državni izpitni center 2021

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021.

Preglednica 3.1: Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2021

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	116	15	131	0	0	8	8	139	148	9	2
Povprečni splošni uspeh pri SM*	21,76	22,14	21,80	-	-	20,13	20,13	21,70	21,68	20,00	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,93	4,20	3,96	-	-	3,75	3,75	3,95	3,90	2,67	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,89	3,93	3,89	-	-	3,75	3,75	3,88	3,83	2,67	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	4,28	4,33	4,28	-	-	4,25	4,25	4,28	4,19	2,78	2,00
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	4,28	4,33	4,28	-	-	4,25	4,25	4,28	4,19	2,78	2,00
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	84,41	84,55	84,43	-	-	81,72	81,72	84,27	82,97	62,93	52,48
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	86	86	86	-	-	78	78	86	85	71	52,5
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	9,64	6,73	9,34	-	-	13,14	13,14	9,55	11,40	18,23	13,86
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	4,36	4,47	4,37	-	-	4,63	4,63	4,39	4,35	3,40	-
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,48	4,67	4,51	-	-	5,00	5,00	4,52	4,52	5,00	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,65	-	0,65	-	-	-	-	0,63	0,64	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,64	-	0,62	-	-	-	-	0,64	0,64	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,62	-	0,61	-	-	-	-	0,60	0,60	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,44	-	0,44	-	-	-	-	0,43	0,48	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,44	-	0,44	-	-	-	-	0,43	0,48	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,36	-	0,36	-	-	-	-	0,35	0,41	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,21	-	0,20	-	-	-	-	0,20	0,20	-	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,36	-	0,35	-	-	-	-	0,32	0,43	-	-
Odstotek neuspešnih s PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	0,68	11,11	50,00
Odstotek neuspešnih brez PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	0,68	11,11	50,00

*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

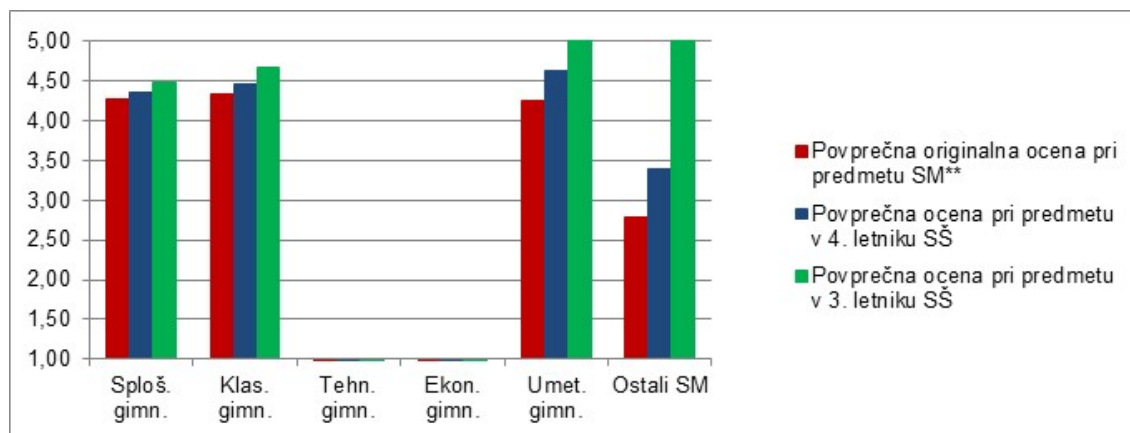
**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz filozofije in povprečnih ocen iz filozofije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

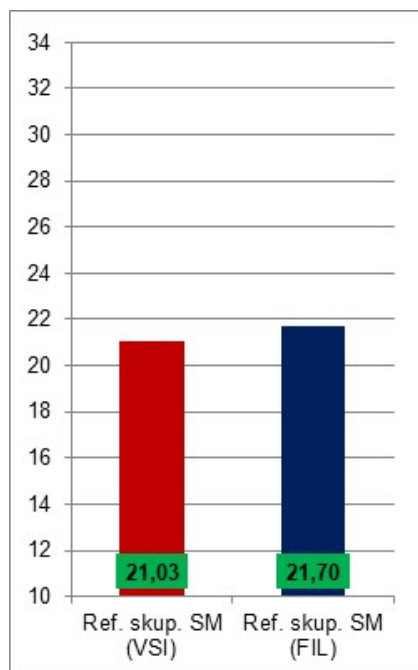
Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center 2021

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2021 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz filozofije (ref. skup. SM – FIL).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center 2021

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2021.

Preglednica 4.1.1: Osnovni statistični podatki

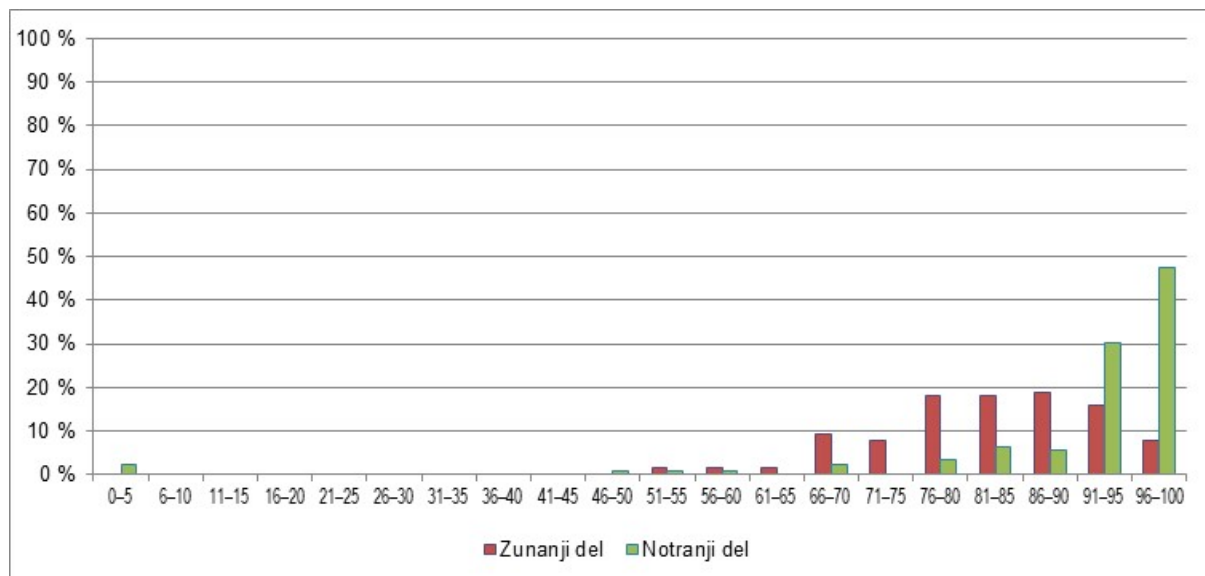
	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	139	139
Povprečno število odstotnih točk	66,04	18,23
Standardni odklon odstotnih točk	7,96	3,32
Maksimalno število odstotnih točk	80,00	20,00
Povprečna težavnost	0,83	0,91

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2021.

Preglednica 4.1.2: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	2 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	0 %	0 %
26–30	0 %	0 %
31–35	0 %	0 %
36–40	0 %	0 %
41–45	0 %	0 %
46–50	0 %	1 %
51–55	1 %	1 %
56–60	1 %	1 %
61–65	1 %	0 %
66–70	9 %	2 %
71–75	8 %	0 %
76–80	18 %	4 %
81–85	18 %	6 %
86–90	19 %	6 %
91–95	16 %	30 %
96–100	8 %	47 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center 2021

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2021.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	139	139	139
Povprečno število odstotnih točk	28,60	35,88	18,23
Standardni odklon odstotnih točk	4,14	6,43	3,32
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,82	0,80	0,91

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Prva izpitna pola

Splošno

Število kandidatov: 148; povprečno število točk: 17,66; indeks težavnosti: 0,8.

Povprečno število točk je za 1,51 točke višje kot lani. Višje povprečje je mogoče pripisati vsebinsko večinoma zelo dobrim esejem in pa sistemski korekciji (splošni bonus), ki je bila vpeljana zaradi izrednih razmer.

Izbire avtorjev potrjujejo trend iz prejšnjih let. Večina kandidatov je tudi tokrat izbrala Platona, sledijo komentarji k Descartesu, medtem ko sta bila Aristotel in Nietzsche tudi tokrat manjkrat izbrana.

Naloge so bile večinoma ustrezne, večjih odstopanj od pričakovanj ni bilo. Tudi letos je bilo opaziti, da na kakovost esejev in predvsem komentarjev besedil bistveno vpliva kakovost priprave. Kandidati so v svojih komentarjih izkazali relativno visoko raven poznavanja in razumevanja komentiranih besedil. Posledično je bilo povprečno doseženo število točk dokaj visoko.

Naloge so v splošnem predstavile dobre odgovore na zastavljena vprašanja. To pomeni, da je večina kandidatov uspela oblikovati filozofsko relevanten in utemeljen odgovor. Nekaj razlik je bilo pri obravnavi posameznih avtorjev: še posebno so bili kandidati, ki so komentirali Platonovo besedilo, večkrat tisti, ki so preveč posploševali ali pa so se pri njih pokazale pomanjkljivosti v razumevanju besedila.

Zgradba esejev je bila na splošno dobra. Kandidati so se pretežno gibali na abstraktni ravni, ali pa so vsaj dovolj dobro povzemali šolsko znanje. Boljši kandidati so tako poleg dobrega poznavanja besedila uspeli predstaviti tudi uvid v problematiko, tako da so se poglobili v podrobnosti besedila. Slabši kandidati pa so ostali pri opisovanju občin mest in ponavljanju splošnejših ugotovitev iz besedila.

Platon: *Država*

Število kandidatov: 85; povprečno število točk: 16,92; indeks težavnosti: 0,77; indeks diskriminativnosti: 0,57.

V veliki večini so kandidati pokazali poznavanje besedila in vsaj neko splošno razumevanje glavnih idej in problemov, ki jih odpira besedilo. Na vprašanja so večinoma odgovarjali, prisotne pa so bile kar velike razlike v poglobljenosti odgovorov. Slabši eseji so Platona predstavili predvsem opisno, boljši so se lotili pojmovne analize in uspeli razložiti, katera filozofska vprašanja besedilo odpira in kakšne rešitve je predlagal avtor. Tipična težava pri komentarjih je ta, da kandidati preveč poenostavijo ali pa celo napačno predstavijo avtorjeva stališča. Mnogi so se pri opisovanju Platonove ontologije preveč osredotočili na pripoved o prisposodbi o votlini, tisti slabši pa so potem ostali bolj na ravni tega opisa, niso pa izpeljali avtorjeve poante v navezavi na konceptualno mrežo, ki jo je v delu razvil filozof. Je pa bilo tudi kar nekaj takšnih, ki so Platonove prisposode (o votlini, daljici in soncu) lepo povezali med sabo in s temami, o katerih so spraševala tudi vprašanja: o dvojnosti sveta, tistem najvišjem in vzgoji filozofov.

Kandidati večinoma poznajo delitev na miselni in čutni svet, prav tako opredelijo idejo dobrega in opišejo potek vzgoje. Pri prvem vprašanju samo dobri kandidati Platonovo ontologijo in epistemologijo poznajo bolj podrobno in tudi razložijo, argumentirajo ter navedejo ustrezne primere. Pri Ideji dobrega se razlaga po navadi ustavi pri prisposodbi s soncem, ampak resnici na ljubo je tudi Platon tu bolj skop s pojasnili. Samo dobri eseji znajo prepričljivo povezati pomen poznavanja idejnega sveta za vodenje države. Pri vzgoji prevladujejo opisi poteka vzgoje, redki opredelijo bistvo vzgoje in prav noben kandidat ne zna prepričljivo razložiti razlik med matematiko in dialektiko.

Aristotel: *Nikomahova etika*

Število kandidatov: 15; povprečno število točk: 18,33; indeks težavnosti: 0,83; indeks diskriminativnosti: 0,18.

Odgovori so načeloma kar dobri, da pa se sklepati, da je opazna razlika med kandidati, ki so imeli priprave pri različnih učiteljih. Včasih se zgodi, da kandidati nekoliko ignorirajo vodilna vprašanja in pišejo na način, kot da bi imeli vnaprej pripravljeno predlogo. Redkeje je moč zaslediti celo dobesedno na pamet naučen tekst od Aristotela, tako da bi lahko samo postavili narekovaje in bi imeli citat. Včasih se dogodi tudi, da spregledajo kakšno malenkost, ki pa je ključna v argumentaciji, zaradi česar se potem zavrtijo v krogu in pričnejo ponavljati trditve, ki so jih že izpostavili. Pri nekaterih je vidna improvizacija, a teh je zelo malo, morda eden do dva – v glavnem gre za naučene poudarke pri Aristotelu (občutek je, da so bili poudarki tako rekoč kampanjsko naučeni – da so učitelji pripravljali kandidate glede na pretekle naloge in jih fokusirali na to, *kar je že bilo na maturi*). Redko se zgodi, da je v eseju res moč opaziti izjemno globino (morda dva taka primera), kjer kandidat obvlada Aristotelov

konceptualni aparat in z njim povsem samostojno razmišlja, ne da bi ponavljal Aristotela in ne da bi uporabljal anahronizme in nekonsistentnosti.

Descartes: *Meditacije*

Število kandidatov: 38; povprečno število točk: 18,91; indeks težavnosti: 0,86; indeks diskriminativnosti: 0,55.

Kandidati so v svojih komentarjih pokazali dobro poznavanje 5. meditacije in razumevanje odlomka. Na vprašanja so večinoma vsi dobro odgovarjali. Pravilno so opisovali in argumentirali pot dokazovanja obstoja Boga, pri čemer so večinoma pokazali razumevanje razlike med ontološkim in kozmološkim dokazom. Nekateri kandidati so sicer izkazali celostno poznavanje dela, a so bili pri tem preveč površni in izpeljave niso bile podprte z ustrezno argumentacijo. Težava je bila tudi v včasih implicitnem (ne eksplicitnem) odgovarjanju na vodilna vprašanja in ponekod v nekoliko pomanjkljivih izpeljavah, a brez večjih posebnosti. Poenostavljanje in zgolj delno razumevanje ali celo nerazumevanje argumentov je včasih povzročilo, da so kandidati občasno zavzeli pretirano kritično držo do dela, ki pa ji je manjkala podpora v argumentih.

Kljub pomanjkljivostim pa lahko rečemo, da so bili komentarji kandidatov večinoma jasno napisani in koherentni, v njih pa so pokazali dobro poznavanje besedila in uvid v glavno problematiko, ki jo odlomek odpira.

Nietzsche: *H genealogiji morale*

Število kandidatov: 10; povprečno število točk: 18,20; indeks težavnosti: 0,83; indeks diskriminativnosti: 0,81.

Kandidati so v veliki večini pokazali odlično poznavanje dela. Napisali so poglobljene in esejistično spretno napisane odgovore. V svojih odgovorih so se osredotočili na odlomek in večinoma dobro odgovorili na zastavljena vprašanja. Boljši kandidati so poleg razlage poglavitnih mest iz razprave uspeli razložiti tudi nekatere podrobnosti iz besedila, obenem pa so obdržali koherentno miselno linijo in uspeli pojasniti kontekst celotnega dela.

Druga izpitna pola

Splošno

Število kandidatov: 148; povprečno število točk: 17,21; indeks težavnosti: 0,78.

Tudi pri eseju je bilo nekaj izjemnih odgovorov, ki so pokazali poglobljeno znanje o filozofskih vprašanjih z različnih področij. Največ kandidatov (58) je letos izbralo politično filozofijo, sledi etika (46 kandidatov), stvarnost (25), spoznanje (18), za filozofijo religije pa se je odločil en sam kandidat.

Vprašanje stvarnosti

1. Razpravljajte o trditvi: »Človeka določa, kar naredi iz tistega, kar so drugi ljudje naredili iz njega.« (Sartre)

Število kandidatov: 10; povprečno število točk: 20,90; indeks težavnosti: 0,95.

Kandidati so večinoma razpravljali o danem naslovu, s pomočjo Sartra in njegove filozofije. Tak je bil tudi tipičen odgovor, da je človek svoboden, da ima svobodno voljo in da je človek tisto, kar iz sebe naredi. Kot drugo perspektivo pa so vpeljali determinizem in mehki determinizem. Pojmi, ki so jih uporabljali: svobodna volja, determinizem, fakticiteta, avtentičnost, izbira, odgovornost, svoboda, tesnoba ...

V esejih so večinoma zelo dobro odgovorili na vprašanje. Praviloma so svoj odgovor utemeljili na eksistencializmu. Glavna referenca je bil za njih Sartre, čigar argumente so poglobljeno razložili (ukvarjali so se z idejami svobode, odgovornosti, tesnobe, slabe vere oz. neiskrenosti ...). Temu so

večkrat postavili nasproti trdi determinizem in iskali razlike med obema stališčema. Eseji so bili večinoma jasni in artikulirani, večjih pomanjkljivosti ni bilo.

2. Razpravljajte o trditvi: Duh in telo delujeta vzajemno. Dogajanje v duhu povzroča dogajanje v telesu in nasprotno.

Število kandidatov: 11; povprečno število točk: 17,55; indeks težavnosti: 0,80.

Tudi pri tej temi je bilo kar nekaj poglobljenih in dobro napisanih odgovorov. Kandidati so analizirali stališča dualizma, ki so ga večinoma navezovali na Platona in Descartesa. Boljši kandidati so se poglobili v odnos med duhom in telesom tako, da so najprej razložili, na kakšen način se ta problem sploh pokaže. Pomanjkljivost nekaterih odgovorov pa je bila v tem, da so se osredotočili samo na eno stališče (dualizem), niso pa tega primerjali s drugimi stališči (npr. materializem, idealizem, panteizem). To pomanjkljivost so drugi kandidati presegli z navezavami na Spinozo in materialistične pozicije (npr. funkcionalizem).

3. Razpravljajte o trditvi: Videz ni samo način, kako se realnost pojavlja, temveč tudi sam obstaja, tako da obstajata dve ravni realnosti.

Število kandidatov: 4; povprečno število točk: 17,25; indeks težavnosti: 0,78.

Ta tema se je izkazala za kar zahtevno, saj je le en kandidat dosegel vse točke. Težava je bila predvsem v tem, da je naslov spraševal po razmerju med bistvom in videzom, kar je večina kandidatov spregledala. Bolj so se osredotočili na to, v kakšnem smislu je mogoče reči, da obstajata dve ravni realnosti, kjer so se navezovali na Platona in Descartesa. Bilo je tudi nekaj poskusov navezave na predsokratske filozofe (kot sta Tales in Demokrit), a kandidat, ki je to navezavo naredil, potem ni uspel čisto dobro pokazati, kako se njegova razmišljanja navezujejo na problem iz naslova.

Vprašanje spoznanja

4. Razpravljajte o trditvi: Vsa naša spoznanja so zgolj bolj ali manj verjetne domneve. Spoznanje resnice je nedosegljivi ideal.

Število kandidatov: 16; povprečno število točk: 17,50; indeks težavnosti: 0,80.

Naslov je bil morda zavajajoče lahek, izbrala si ga je velika večina kandidatov, ki so pisali o epistemologiji, pri čemer so se skoraj vsi nanašali na Descartesa, Locka in Kanta. Pri Descartesu so večinoma ugotovili, da se z relativizmom, impliciranim v naslovu, ne bi strinjal, ponekod pa je bilo nekaj zmede okoli tega, da Descartes v vse dvomi in njegovo končno nerelativistično pozicijo. Pri Locku je bilo podobno, le da je bil obravnavan veliko bolj površno kot Descartes (vidi se, da so učitelji Locku namenili zgolj površno obravnavo). Ker so skoraj vsi izbrali omenjena dva avtorja, se zastavlja vprašanje, zakaj so sploh pisali o relativizmu. Ne bi bilo bolje za to uporabiti Huma, ali pa vsaj nakazati, da je bil Hume bolj na strani naslovne trditve? Za Kanta so sicer ugotovili, da se deloma lahko strinja z naslovno trditvijo, spet pa po navadi niso znali čisto natančno povedati, ali so apriorna spoznanja (in spoznanja o spoznanju) tudi zgolj domneve ali ne. Nekateri so tudi zašli v protislovne trditve, nekaj pa jih je uspelo ugotoviti, da je v naslovu vsebovan paradoks, ki je analogen lažnivcu. Skratka, pretežno je bil občutek, da kandidati poznajo epistemološke pozicije Descartes-Locke-Kant na pamet in da so eseji generični, čeprav je po drugi strani vendarle treba poudariti, da so vsaj v grobem uspeli ugotoviti, kakšno bi bilo razmerje filozofij obravnavanih avtorjev do naslovne teze.

5. Razpravljajte o trditvi: Spoznamo lahko vse, tudi tisto, kar se v spoznanju nikdar neposredno ne kaže, temveč je pogoji, da do spoznanja sploh lahko pride.

Število kandidatov: 2; povprečno število točk: 20,75; indeks težavnosti: 0,94.

Zgolj dva kandidata sta izbrala to esejsko vprašanje. Razlog za to je bil morda ta, da se jim je zdel prvi naslov lažji, a izkazalo se je, da sta bila kandidata, ki sta izbrala ta esej, uspešnejša. Ta naslov je bil namenjen predvsem onim, ki so študirali Kanta. Eseja sta bila kar kakovostna, pri enem je bilo zaznati nekoliko pomanjkljivo poznavanje apriornih form čutnosti in kategorij (predvsem njihovega statusa). Sicer večjih pomanjkljivosti ni bilo. Kandidata sta razpravljala s pomočjo filozofije Kanta, Descartesa, Locka, Chomskega. Najpogostejši pojmi v esejih: razum, um, prirojene ideje, tabula rasa, stvar za nas, stvar na sebi, kategorije ipd.

6. Razpravljajte o trditvi: »Medtem ko so znanosti na svojem področju pridobile brezpogojno gotova in splošno priznana spoznanja, filozofiji kljub tisočletnemu prizadevanju ni uspelo priti do tega.« (Jaspers)

Naslova ni izbral noben kandidat.

Vprašanje morale

7. Razpravljajte o trditvi: Vrline pravičnosti, zmernosti, poguma in modrosti niso bistvene za moralno delovanje. Bistveno je narediti pravo stvar s pravim namenom.

Število kandidatov: 20; povprečno število točk: 16,58; indeks težavnosti: 0,75.

Ta naslov se je za dijake izkazal kot zelo zahteven, saj nekateri niso razumeli ne prvega (kardinalne vrline) ne drugega (Kantova etika dolžnosti) področja. Če so že prepoznali problema, pa je bilo še težje najti ustrezno povezavo med njima. Kar se tiče etike vrlin, večina kandidatov pozna samo Aristotelovo etiko vrlin, pa še to slabo, površno. Večina ne pozna nobenega drugega filozofa, ki bi se ukvarjal z vrlinami, etiko vrlin pa označujejo kot stvar preteklosti, ki danes ni več aktualna ali vredna razmisleka. Že sam naslov z jasno izpostavitvijo štirih glavnih (kardinalnih) vrlin pa najprej napotuje na Platona, nato stoike, Avgušтина, Akvinskega in sodobne filozofe, ki pišejo o tem (npr. Pieperja in druge). A ti filozofi kandidatom niso znani. Aristotel glede teh štirih vrlin zato ni najboljša referenca. Lahko nam nekaj pove o vrlinah kot takih (le redki kandidati razložijo in premislijo, kaj sploh so vrline. Nekateri jih mešajo z našimi vrednotami, drugi s čustvenim razpoloženjem ipd.). Na drugi strani mnogi kandidati v trditvi *narediti pravo stvar s pravim namenom* ne prepoznajo deontološke etike dolžnosti, pač pa vpeljujejo od utilitarizma do moralnega relativizma. Skratka, zdi se, da je bil prvi problem samo razumevanje naslova eseja, drugi problem pa samo razumevanje omenjenih tem, posebej etike vrlin, ki se jo zreducira na površno predstavljen »zastareli« Aristotelov nauk.

Mnogi eseji ne analizirajo etike vrlin. Tudi če je izpostavljeno nasprotje iz naslova, ni razprave in tehtanja, katera teorija ustrezneje opiše bistvo morale oziroma moralnosti.

8. Razpravljajte o trditvi: Nesrečen človek je zgrešil najvišji cilj delovanja in končni smoter življenja.

Število kandidatov: 7; povprečno število točk: 16,29; indeks težavnosti: 0,74.

Eseji večinoma ne izražajo dovolj dobrega razumevanja, da vprašanje zahteva analizo problema dobrega življenja.

9. Razpravljajte o trditvi: Razum nam ne more povedati, kaj je prav ali narobe, saj je omejen na ugotavljanje dejstev o svetu. Morala pa temelji na občutku za prav in narobe.

Število kandidatov: 19; povprečno število točk: 15,43; indeks težavnosti: 0,70.

Pogosto se je zgodilo, da eseji niso izražali razumevanja, da gre pri naslovnem vprašanju za meta-etični problem virov moralnih načel in idej. Kandidati niso razumeli, kaj pomeni, da razum ugotavlja dejstva v svetu. Domnevali so, da gre za ugotavljanje dejstev glede vrednostnih prepričanj. Emotivizma večinoma niso poznali.

Nekaj kandidatov pa je pri pisanju eseja vendarle izkazalo poglobljeno razumevanje naslovne teze. Poleg najočitnejših referenc – Huma, Kanta, sklepanja iz dejstev na najstva, subjektivizma, kulturnega relativizma – so uspešno preiščevali še o vprašanju, ki ga v kontekstu etike zastavljata Aristotel in utilitarizem ter nekognitivizem in intuicionizem. Naslovna teza je bila za nekatere kandidate prezahtevna. Pogosto so šibkejši kandidati prezrli polemično komponento racionalistične etike in v eseju zgolj navajali nekatere najosnovnejše vidike Kantovega kategoričnega imperativa ali pa zgolj razvijali ideje o splošno znanih dejstvih, pri čemer niso uporabljali filozofske terminologije ali pa so jo uporabljali napačno.

Posameznik in skupnost

10. Razpravljajte o trditvi: »Vsako kaznovanje je slabo: vsako kaznovanje je po sebi zlo.« (Bentham)

Število kandidatov: 3; povprečno število točk: 14,33; indeks težavnosti: 0,65.

Ker je naslov izbralo tako malo kandidatov, je težko podati neko splošno oceno. Dijaki so napisali zelo povprečne eseje, a formalno dobre.

Naslov je zastavljal problem kaznovanja. Tukaj so kandidati nekoliko slabše razumeli dilemo in tudi slabše povzemali šolsko znanje. Besedila so bila kolikor toliko celovita, a so obnavljala najbolj splošna dejstva.

11. Razpravljajte o trditvi: Vsaka oblika vladavine, ki zagotovi varnost, je legitimna. Demokracija je zgolj ena od takšnih možnih oblik vladavine.

Število kandidatov: 30; povprečno število točk: 17,97; indeks težavnosti: 0,82.

Običajni odgovori kandidatov vpeljejo Hobbesa, Locka in Rousseauja ter njihovo pojmovanje naravnega stanja in opredelitev oblasti. Večina kandidatov je pokazala solidno znanje o treh perspektivah in razumevanje naslovne problematike. Pri Hobbesu nekateri niso dovolj dobro razložili njegovega zagovora absolutizma in enotnosti oblasti. Pri Rousseauju pa so spregledovali njegov poudarek glede svobode v naravnem stanju.

12. Razpravljajte o trditvi: Prava svoboda vlada le v stanju brez družbenih oziroma državnih zakonov.

Število kandidatov: 25; povprečno število točk: 16,96; indeks težavnosti: 0,77.

Kandidati so večinoma pokazali dobro poznavanje problematike, vpeljali so več različnih avtorjev in argumentov. Nekoliko šibkejši so bili pri delanju povezav med pravo svobodo in neobstojem zakonov, ki ga omogoča anarhija. Večinoma so omenjali anarhijo, razložili (dva vidika anarhije prek Millerja), a niso dovolj pojasnili, zakaj je šele to prava svoboda. Veliko kandidatov je vpeljalo razloček med pozitivno in negativno svobodo, kar so večinoma tudi razumeli.

Eseji so bili večinoma dobri. Terminologija je bila primerna, razvidna je bila seznanjenost s filozofskimi problemi. Argumentacija je bila večinoma prisotna, tu in tam še z nekaj pomanjkljivostmi.

Filozofija religije

13. Razpravljajte o trditvi: Spoznanje in vera se ne izključujeta. Vera je pravzaprav pot k spoznanju resnice.

Naslova ni izbral noben kandidat.

14. Razpravljajte o trditvi: Življenje šele z verovanjem v božji načrt dobi pravi smisel.

Naslova ni izbral noben kandidat.

15. Razpravljajte o trditvi: Razlog, zakaj Bog dopušča človekovo trpljenje, je ta, da človek skozi izkušnjo trpljenja dobi možnost duhovnega napredovanja.

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 11; indeks težavnosti: 0,50.

Naslov usmerja v dokaj klasični razmislek o problemu zla v religiji. Zakaj zlo, če pa je Bog dober in vsemogočen? S tem problemom so se skozi zgodovino soočili mnogi filozofi od Epikurja, do Avguščina in Leibniza, če omenimo le najbolj znane. Kandidat, ki je pisal ta esej, teh filozofskih teorij ne pozna oz. jih ne omenja. Esej pa zapelje v smer poskusa povsem religioznega (na veri utemeljenega) zaupanja v njemu ljubi verski nauk, brez ustrezne filozofske analize problema, pojmov in razmisleka.

Šibek esej, obravnaval je samo indijsko filozofijo (čeprav je vprašanje izhajalo iz zahodnega konteksta teodiceje), pa še to bolj površno. Skratka, težko se je bilo znebiti občutka, da gre za konfesionalno obravnavo, ne za filozofsko – ali vsaj filološko – analizo.

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Večina ugotovitev iz prejšnjih let še vedno drži, tako da jih ne bi obširneje ponavljali, samo izpostavili bi nekatere pomanjkljivosti, ki smo jih opazili tudi letos.

Ponovno se je pokazalo, da so kandidati deležni priprav na maturo, ki se po kakovosti zelo razlikujejo. To je razvidno iz odgovorov, kjer se pojavljajo napake v razlagi in jih je zaslediti v več esejih, kar napeljuje k sklepu, da so takšno razlago najbrž slišali pri pouku. Bistvenega pomena je torej, da učitelji pri pripravah na maturo sledijo učnemu načrtu, da uporabljajo kakovostna gradiva in da imajo dijaki pri pouku dovolj priložnosti za vajo branja in pisanja.

Ena najpogostejših pomanjkljivosti pri komentiranju besedila je preveliko posploševanje avtorjevih idej in argumentov. To se še posebej pokaže pri komentiranju Platona, kjer kandidati namesto razlage oz. analize zaidejo v opisovanje splošnejših tem. Veliko esejev je šolskih in predvidljivih, kjer kandidati pokažejo, da so se določenih tem naučili, samostojen razmislek in dialog z avtorjem pa je v ozadju. Pri Platonu imajo predvsem težave z razlago teorije idej, pogosto sicer omenjajo, kaj ideje so, bistvenih vidikov nauka pa ne razložijo.

Enaka opazka je bila narejena tudi pri ocenjevanju Aristotela. Poglobljeni odgovori so bili bolj redkost, kot pa da bi bila to značilnost večjega dela esejev.

Kandidati so sicer izboljšali tisti del naloge, kjer se od njih pričakuje, da bodo odgovarjali na vprašanja, vendar pa se kot tipična pomanjkljivost pri komentarjih k vsem štirim avtorjem pojavlja tudi to, da avtorjem pripisujejo napačna stališča, ali pa njihova stališča razložijo premalo natančno in potem preveč hitijo s kritiko teh, ta pa zaradi površne razlage potem ni dovolj dobro utemeljena in ji manjka relevantnosti.

Pomanjkljivost pri esejih je bila večkrat ta, da so se kandidati v večjem delu eseja osredotočili na eno stališče, niso pa potem naredili primerjave z nekim drugim stališčem. Pogosta napaka je tudi, da esej zaide od teme, ki jo odpira naslovna trditev, pri nekaj esejih pa se je zgodilo, da so temo iz naslova bodisi napačno razumeli bodisi so pisali o nečem, kar ni bilo neposredno povezano z naslovom.

Poleg pomanjkljivega razumevanja filozofskih perspektiv je težava tudi v tem, da so nekateri odgovori kandidatov videti kot vnaprej pripravljen odgovor, zaradi česar je njihov esej pretežno generičen in se ne osredotoči toliko na specifično temo, za katero se od njih pričakuje, da jo bodo naslovili.

Še posebej pri politični filozofiji pa so pogosta povzemanja besedil, ki služijo kot komentar k avtorjem (npr. ko pišejo o družbeni pogodbi po Hobbesu in anarhizmu, se ponavljajo iste fraze in formulacije, katerih vir je Millerjev kratek uvod k politični filozofiji).

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

Več ocenjevalcev je povedalo, da so se jim vprašanja zdela primerno zahtevna in dobro oblikovana. Tudi odlomki besedil so se jim zdeli ustrezni.

Eden od ocenjevalcev je kot splošen problem glede vprašanj v izpitnih polah izpostavil, da se občasno pojavljajo vprašanja, ki so prezapletena, saj vpeljejo več tem naenkrat.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

Izvedena sta bila dva seminarja za zunanje ocenjevalce. Eden je bil izveden v aprilu in je bil namenjen novim ocenjevalcem. Udeležili so se ga trije novi ocenjevalci. Drugi pa je bil vsakoletni seminar, na katerem se ocenjujeta obe izpitni poli in se potem ocenjevalci pogovarjajo o dilemah ter odprtih vprašanjih pri posameznem eseju. Seminarja so se udeležili vsi ocenjevalci, ki so sodelovali na maturi.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Dva kandidata sta vložila ugovor na oceno. Pri enem se je spremenilo število točk, ocena pa je pri obeh ostala nespremenjena.

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Skozi leta opazamo konstantno nihanje števila kandidatov (146 pred tremi leti, 166 predlani, 195 lani), ki se je letos po obdobju rasti spet zavihtelo navzdol, saj je maturo opravljalo 148 kandidatov. Sklepamo, da so se uresničile napovedi glede pritiska v smeri zmanjševanja števila kandidatov zaradi manjšteviličnih generacij (zmanjšanje števila kandidatov SM v primerjavi s prejšnjim letom). Uspeh kandidatov pri filozofiji v letu 2021 je v primerjavi z zadnjimi leti nekoliko boljši: povprečno število točk je bilo na prvi poli denimo za 1,51 točke višje kot lani. Boljši rezultat je mogoče pripisati vsebinsko nadpovprečnim esejem in sistemski korekciji (splošni bonus zaradi oviranega pedagoškega procesa spričo pandemije covid-19). Potrdila so se opažanja iz preteklih let, in sicer, da so kandidati nekoliko boljši (za približno polovico točke) pri komentiranju besedil v primerjavi s problemskim esejem. Tako kot vsa leta je tudi letos večina kandidatov pri komentiranju besedila izbrala Platona in tudi letos je povprečje točk kandidatov pri tem avtorju za približno točko in pol nižje kot pri drugih treh, kjer je relativno podobno pri Nietzscheju in Aristotelu, medtem ko pri Descartesu dodatno odstopa navzgor. Pri problemskem esejem se je pričakovano večina kandidatov odločila za teme iz etike in politične filozofije, kjer so bile v povprečju dosežene tudi najnižje točke, medtem ko so najvišje število točk v povprečju dosegali kandidati pri ontologiji in epistemologiji. Letos je nekoliko presenetil tudi upad zanimanja za filozofijo religije, saj je ta problem izbral le en kandidat, ki pa je tudi dosegel podpovprečno število točk. Struktura izpitnih pol in merila ocenjevanja so nespremenjeni, meje med ocenami pa odslikavajo tiste iz preteklih let, saj so povezane z vsebinskimi členitvami meril ocenjevanja. Za vse delne ocene (komentar besedila, tematski esej in seminarska naloga) se uporabljajo podobno strukturirana merila vrednotenja, tako da je mogoče členitev meril uporabiti tudi pri oblikovanju mej med ocenami. Pregled odgovorov je, primerljivo s prejšnjimi leti, pokazal, da imajo kandidati največ težav pri analizi pojmov, saj jih jemljejo kot samoumevne, včasih avtorjem pripišejo stališča, ki jih ne zastopajo, večinsko se osredotočijo zgolj na eno stališče, včasih pa je njihov odgovor generičen, kot da bi bil pripravljen vnaprej. Sklepamo, da je razlike med kandidati v tem oziru mogoče pripisati različno kvalitetnim pripravam, zaradi česar predmetna komisija poskuša odpreti razpravo z učitelji na to temo. Ocene notranjega dela izpita (seminarska naloga) so vsa leta boljše kakor ocene na zunanem delu izpita. Delna razlaga za to je, da kandidati (in mentorji) vložijo dodatno energijo v pripravo seminarskih nalog, zlasti tisti, ki si še posebno prizadevajo za dobro skupno oceno pri predmetu. Dodati je treba, da je tudi ocena pri predmetu v 3. in 4. letniku praviloma višja od ocene na splošni maturi, tako da je boljša ocena notranjega dela izpita pričakovana. Pa tudi to, da kandidati pri notranjem delu izpita tudi pri drugih maturitetnih predmetih dosegajo višje ocene.

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

Preverjanje pri filozofiji temelji na esejih, ki imajo različne poudarke: prvi, komentar besedila, zahteva interpretacijo izbranega filozofskega dela, drugi esej terja argumentativno razpravo o kompleksni filozofski temi, tretji je rezultat samostojnega dela in mentorskega vodenja kandidata. Pri vseh treh so različne taksonomske stopnje prepletene, poudarek pa je na analizi, sintezi in vrednotenju. Ta struktura se ne spreminja in tudi rezultati splošne mature ne dajejo izrazite podlage za vpeljevanje sprememb, tako da ta struktura ostaja stabilna. Res pa je, da ima stabilnost tudi negativno stran, ki je povezana z manjšo nepredvidljivostjo vprašanj na maturi. Vendar je ta vidik pri vprašanih esejnega tipa, zaradi njihove kompleksnosti in s tem povezane zahtevnosti, zlasti za generacije, ki niso vajene daljšega pisanja, manj pomemben. Opažamo tudi, da je čedalje težje izbirati ustrezne odlomke za komentar besedil ter probleme za esejsko polo, da se ti ne bi ponovili, saj je fond, iz katerega lahko

komisija črpa, omejen, vsako leto pa se seveda še zmanjšuje. Na seminarju za zunanje ocenjevalce so sicer profesorji podali povratno informacijo o visoki kakovosti letošnjih pol.

6.3 Druge ugotovitve

Pisanje izpita je potekalo brez zapletov, vprašanj za dežurne ni bilo, kompleti pol so bili ustrezno pripravljene. Število ugovorov (2) odseva dolgoletno povprečje.